

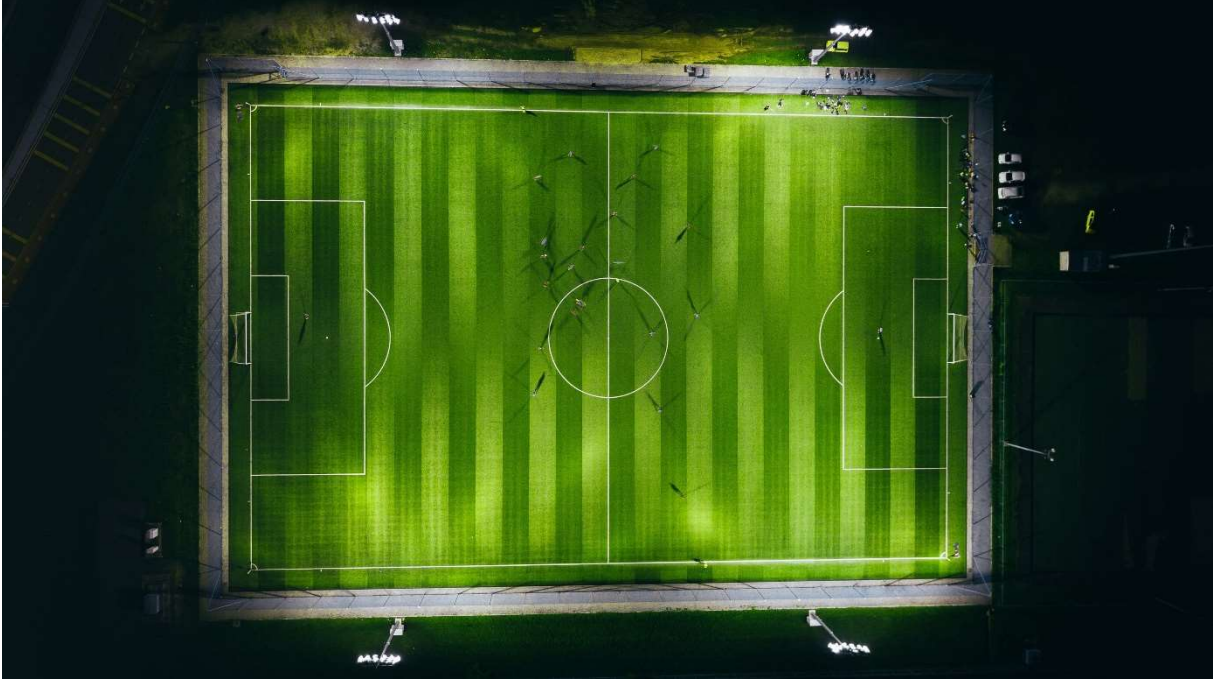
Futbol ne anlatır?

Kerem Ozan Bayraktar

2018

“Futbol ne anlatır?” “Burada bu ma bize ne anlatmak istiyor?” “Bu insanların derdi ne, bizimle dalga mı geçiyorlar?” Hayatı boyunca futbolla i içe yetişmiş insanlar için bu sorular kulağa oldukça eğreti ve yersiz gelebilir: “Nasıl yani? Futbol ne anlatsın, futbol oynanır, futbol izlenir.” Futbola alışık olduğumuz için “ne anlatır” gibi bir soru sormayız, bu fazlasıyla gereksiz bir sorudur. Bu soruyu bir spor profesyoneline sorarsanız size boş boş bakar. Oysaki futbolla ilk kez karşılaşan hayali kişi ya da futbola çok mesafeli benim gibi insanlar için anlam aramak makul görünebilir. Bu yazıda kendinizi biraz insan türüne yabancı bir uzaylı gibi hissedip düşünmenizi istiyorum.

“Ne anlatır?” sorusunu iki farklı Őekilde düşünebiliriz. Birincisi tüm bunların, bu garip hareketlerin, bu kuralların ne anlamı olduğunu, insanların bunu neden yaptığını anlamaya yöneliktir. Gerçekten de bir topun peşinde o kadar insan neden koşup durur ve binlerce insan neden bu hiçbir içe yaramayan Şeyi izler? Bu kadar büyük meblağlarda paralar neden bu absürt gösteri için harcanır? Bu gösteri halkın işine yaramadığı gibi ne kültürümüze doğrudan bir katkı yapar ne bize bir Şey ğretir ne de teknoloji gibi elle tutulur işlevsel bir alana hizmet eder. Üstelik bu coğrafyaya da ait değildir, küreseldir. Oyun ve eğlence meselelerini biraz olsun bir yana bırakıp düşünürsek futbol çok manasızdır. “Neden bu hiçbir Őeye benzemeyen komik hareketleri yapıyorlar?”; “neden on bir kişi var”, “o bayrak niye orada?”, “topu götürmek istiyorlarsa neden ellerine almıyorlar?”; “neden enerjilerini boşa harcıyorlar?”; “neden bu kostümleri giyiyorlar?”; “neden her Şey saçma kurallara bağlanmış?” gibi sorular gündelik hayatla kıyasladığınızda tuhaf bir duruma işaret eder.

“Ne anlatır?” sorusunun diğerk anlamı ise futbolun gerçekten ne anlattığıdır. Şu açık ki bir şey kendi kendine hiçbir şey anlatmaz. Hele futbol gibi “soyut” etkinlikler hiçbir şey anlatmıyor görünür. Futbolun kuralları, oyuncular, pozisyonlar, amaçlar vb. her şeyi “kendine yöneliktir”, gündelik hayatla ilk etapta ilgisi yoktur. Futbolu ya da diğerk her şeyi başka şeylerle ilişkilendirerek anlamlı hale getiririz. Burada birkaç farklı yöntem izleyebiliriz. Bunlardan ilki, oyunun dinamiklerine bakmaktır. Futbol izlemekten zevk alan insanları da eğlendiren şey, büyük ölçüde bu dinamiklerdir. Oyunun kendine has, saçma görünen ama tutarlı kuralları bulunur ve bunlar maçtan maça değişmez. Tarih boyunca bazı değişiklikler içerse de oyunu tarif etme şeklimiz değişmemiştir. Değişen şey, bu kurallar ölçeğinde neler yapılabileceğidir. Hiçbir maç bir diğeri ile aynı değildir. Futbol izleyicisi bu varyasyon olasılıkları üzerine düşünmekten, bazense bunların gerçekleşmesinden keyif alır. Futbol üzerine olan “yorumların” büyük bölümü bu potansiyellerin tartışılmasıdır: “Neden orada pas vermedi?”, “keşke şöyle pas verseydi” ya da “o oyuncu orada olmamalı” tarzındaki soruların hepsi oyuna yöneliktir ve gündelik dünyayla doğrudan ilgisi yoktur. Tüm bunlar bize ne anlatır? Bir sınır içerisinde (saha, çizgiler ve süre gibi fiziksel sınırlar ve oyun kuralları) yapılabileceklerin neler olduğunu, bu sınırlı soyut evrende oyuncuların ne gibi hamleler sergileyebileceklerini, bedenlerini ve zihinlerini nasıl kullanabileceklerini, konsantrasyonlarını ve kondisyonlarını, direktörün zamanı ve stratejileri nasıl değerlendirebileceğini anlatır. “Maça ne kadar hazırlık yapılmıştır?” “İzleyici desteği ne durumdadır?” “Sahanın fiziksel koşulları nasıldır?” “Hava yağışlı mı açık

mıdır?” “Hakem ne kadar objektiftir?” Dinamikler saymakla bitmez. Bütün maç sanki biz sadece onun hakkında konuşalım diye vardır.

Diğer yandan futbolun büyük bir tarihi, bir belleği vardır. Bu bellek, maçlar arasındaki ilişkileri kıyaslamaya yardımcı olduğu gibi bir sonraki maçın nasıl oynanacağı üzerine de etki eder. Tek bir maça bakarak futboldan kimse keyif almaz. Geçmiş ve gelecek maça hep dahil edilir. Tarih, diğer yandan, oyunun, 19. yüzyıldan bu yana ne kadar sofistike bir hal aldığını gösterir.

Bazı insanlar bu tür bir anlamlandırmanın hayatla çok kopuk olduğunu düşünebilir. Oysaki futbolu hayatla da ilişkilendirip anlamlandırabiliriz. Bu alan çok geniştir. Sınıf mücadelelerinden, kapitalist eğlence anlayışlarına, bilgisayar oyunlarından borsaya, basın yayından sosyokültürel tabakalara, cinsel kimliklerden holiganlığa, siyasetten beslenmeye, sokak futbolundan altyapı projelerine kadar futbolu ilişkilendiremeyeceğimiz bir şey bulmak güçtür. Bunlar futbolla, yani oyun ve onun dinamikleriyle doğrudan ilişkili şeyler değildir ama derdimiz anlam aramaksa, anlamlandırmak kolaydır, yeter ki soru sormasını bilelim.

Kimileri oyunun dekoratif taraflarına da ilgi duyabilir. Örneğin futbolcuların formaları ile, ne kadar yakışıklı oldukları ya da özel hayatlarıyla, takımların armalarıyla, kupalarla, futbol toplarının şekilleriyle ya da stadyum mimarisi ile ilgilenebilir.

Bazı insanlar ise oyunun simülasyonları ile, menajerlik oyunlarıyla, transferlerle, bahislerle, eski futbol kayıtları ile, futbol sponsorlarıyla, taraftar sloganlarıyla, marşlarla, koleksiyon nesneleriyle, futbol afişleri ya da maç sırasında gösterilen TV grafikleriyle bile ilgilenebilir.

Klasik bir futbol izleyicisini genelde ilgilendiren şey ise kurallar ve oyun ilişkisi, strateji ve saha kurgusu ve de dış etmenlerin oyunla ilişkisini çözümlenektir. Oyunu anlamlı kılan şey budur. Bu ilişkileri ise biz kurarız; oyunun kendi başına bir anlamı yoktur. Bunu hiç futbol görmemiş, maçlara gitmemiş, maç sohbetlerine katılmamış, futbolun tarihi bilmeyen, insan ve oyun ilişkisini kavramamış birine anlatmak gerçekten çok güçtür. Neyse ki futbol izleyicisinin ya da onu icra edenlerin böyle bir derdi yok.